

Nr 271.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bidrag till driften av icke statliga skyddshem m. m.: given Stockholms slott den 24 april 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 april 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkten 85, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till bidrag till driften av icke statliga skyddshem för budgetåret 1942/43 beräkna ett förslagsanslag av 850,000 kronor.

Jag anhåller nu att få till fortsatt behandling upptaga denna anslagsfråga. I sammanhang därmed vill jag också behandla uppkommen fråga om anslag

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 1 saml. Nr 271.

till län till Göteborgs diakoniss-sällskap för det sällskapet tillhöriga skyddshemmet Härsjögården.

Bidrag till driften av icke statliga skyddshem.

Vid 1936 års riksdag beslöts, att ansvaret för skyddshemsverksamheten skulle från och med den 1 januari 1938 i princip övertagas av staten. Därvid avsågs dock icke att helt förstatliga verksamheten. Tvärtom förutsattes, att vissa skyddshem skulle, liksom tidigare varit fallet, drivas av enskilda sammanslutningar och stiftelser. Vidare räknades med att städerna Stockholm och Göteborg själva skulle anordna för dem erforderliga skyddshem. I den mån skyddshemsverksamheten icke komme att på antytt sätt drivas av sammanslutningar, stiftelser eller nämnda städer, skulle emellertid verksamheten helt omhändrhas av statliga organ.

De skyddshem, vilka anordnats av städerna Stockholm och Göteborg äro inalles fem till antalet. Av dessa hava tre anordnats av Stockholms stad, nämligen det för gossar avsedda skyddshemmet *Skrubba* i Stockholm samt de för flickor avsedda skyddshemmen *Johannelund* i Stockholms län och *Eknäs* i Uppsala län, medan två anordnats av Göteborgs stad, nämligen skyddshemmet *Fagared*, som är beläget i Hallands län och avsett för gossar, och skyddshemmet *Lingatan*, som är beläget i Göteborgs och Bohus län och avsett för flickor.

De skyddshem, som anordnats av enskilda sammanslutningar och stiftelser, äro inalles tolv, därav tre avsedda för gossar och nio för flickor. Dessa skyddshem äro följande:

A. Skyddshem för gossar.

- 1) Fröbergiska stiftelsens skyddshem å *Norrgård* i Kalmar län,
- 2) Råby räddningsinstitutets skyddshem *Råby* i Malmöhus län, samt
- 3) det stiftelsen Anna Lisa Lidbeck tillhöriga skyddshemmet *Margretelund* i Skaraborgs län.

B. Skyddshem för flickor.

- 1)—3) Diakonissanstalten Samariterhemmets skyddshem å *Morängen*, Stockholms stadsmissions skyddshem *Skarvik-Tallåsen* och svenska diakoniss-sällskapets skyddshem *Sjötorp*, samtliga i Stockholms län,
- 4)—5) Stockholms kyrkliga skyddshemsförenings skyddshem *Hornö* och stiftelsen Drottning Sophias skyddshem *Bistaborg*, båda i Uppsala län,
- 6) Vita Bandets skyddshem *Håkanstorp* i Södermanlands län,
- 7) Svenska diakoniss-sällskapets skyddshem *Mossebo* i Jönköpings län,
- 8) Göteborgs diakoniss-sällskaps skyddshem *Härsjögården* i Älvsborgs län, samt
- 9) Vårsta diakonissanstalts skyddshem *Gälegården* i Västernorrlands län.

Grundlinjerna för statsbidrag till driften av de icke statliga skyddshemmen uppdrogos i stort sett vid 1936 års riksdag men hava sedermera i vissa hänseenden jämkats. För närvarande tillämpas i huvudsak följande grunder.

Statsbidrag till Stockholms och Göteborgs skyddshem utgår med 900 kronor för år och elev.

Statsbidrag till annat icke statligt skyddshem utgår såsom regel med 900

kronor för plats och år, dock att, därest medeltalet i vederbörande skyddshem fostrade elever överstiger platsantalet, för det överskjutande elevantalet utgår ett bidrag av 900 kronor för år och elev. Vid skyddshemmet Hornö utgår emellertid ett platsbidrag av 1,200 kronor för år för envar av 15 platser, avsedda för unga mödrar med barn. Vidare utgår vid det för själsligt abnorma flickor avsedda skyddshemmet Skarvik-Tallåsen ett platsbidrag av 1,200 kronor för år, dock att för sammanlagt 10 platser vid en till hemmet hörande intagnings- och observationsavdelning platsbidraget bestämts till 1,500 kronor för år.

För skyddshemmet Bistaborg — avsett som ungdomshem för flickor — har platsbidraget fixerats till 1,200 kronor för år. Härutöver utgår vid detta hem av statsmedel dels ett årligt bidrag av 300 kronor för varje i hemmet fostrad elev samt ett beklädnadsbidrag av 200 kronor för varje å hemmet nyintagen elev.

Förutom omförmälda, per elev eller plats beräknade bidrag utgår till vederbörande skyddshem ersättning för anlåtande av biträde av psykiatriskt särskilt skolad läkare, därvid ersättningen bestämts till det belopp, som utbetalas till läkaren, dock högst 900 kronor för år vid skol- och yrkeshem i Stockholm, högst 600 kronor vid övriga skol- och yrkeshem samt vid skyddshemmet Långgatan ävensom högst 400 kronor vid andra skyddshem.

Därjämte utgår ersättning för vissa kostnader för från skyddshemmen utackorderade eller villkorligt utskrivna elever.

Vidare utbetalas för vart och ett av skyddshemmen för flickor — fränsett de skyddshem, som tillhöra städerna Stockholm och Göteborg — för underhåll av skyddshemmets byggnader ett årligt statsbidrag av två procent å byggnadernas värde. Däremot utgår sådant bidrag icke för något av skyddshemmen för gossar.

Statsbidragsbestämmelserna hava närmare utformats i de avtal rörande skyddshemsverksamheten, som — särskilt för varje skyddshem — slutits mellan Kungl. Maj:t och kronan å ena sidan samt huvudmännen för vederbörande skyddshem å den andra.

I gällande avtal rörande skyddshemmet Norrgård har stadgats, att om den stiftelse, som äger hemmet, under någon avtalsperiod för skyddshemsverksamhetens bedrivande av egna medel utgivit mer än i genomsnitt 10,000 kronor för år, stiftelsen av statsmedel erhåller ersättning för det överskjutande beloppet.

Jämlikt beslut vid 1941 års riksdag utgår vidare för samtliga de skyddshem, som ägas av enskilda sammanslutningar eller stiftelser, med undantag av Norrgård, för budgetåret 1941/42 ett tilläggsbidrag till platsbidraget motsvarande 15 procent av platsbidragets belopp.

De statsbidrag, som enligt gällande avtal utgå för skyddshemsverksamheten vid de icke statliga skyddshemmen, utbetalas såsom regel halvårsvis i efterskott. Dock utanordnas bidragen för skyddshemmet Hornö i huvudsak kvartalsvis i efterskott.

För budgetåret 1941/42 har för bidrag till driften av icke statliga skyddshem anvisats ett förslagsanslag av 715,000 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1941 har *socialstyrelsen* framlagt beräkningar rörande medelsbehovet för samma ändamål för nästa budgetår.

Styrelsen anför, att det genomsnittliga elevantalet vid de städerna Stockholm och Göteborg tillhöriga skyddshemmen kunde beräknas till 210. För driftbidrag vid dessa hem har därför räknats med en kostnad av (210×900) 189,000 kronor.

Kostnaderna för de till skyddshem, tillhörande enskilda sammanslutningar och stiftelser enligt gällande avtal utgående platsbidragen uppskattar styrelsen till 393,900 kronor.

Styrelsen framhåller emellertid, att styrelsen i annat sammanhang hemställt om lån av statsmedel för verkställande av viss ombyggnad vid Morängens skyddshem samt att, i händelse av bifall till framställningen, antalet platser vid detta skyddshem komme att ökas med 6. I följd härav har styrelsen räknat med en merkostnad av (6×900) 5,400 kronor.

Vidare hemställer styrelsen, att ett platsbidrag av 1,500 kronor måtte få utgå för ytterligare 6 platser vid intagnings- och observationsavdelningen vid skyddshemmet Skarvik-Tallåsen. Styrelsen yttrar härom följande.

Avdelningen, som tillkommit år 1939 och ginge under benämningen hemmet Solåker, omfattade 16 platser. För 10 av dessa utginge enligt gällande avtal statsbidrag med 1,500 kronor för plats och år, medan för de övriga 6 icke utginge något bidrag. Sistnämnda platser hade ursprungligen varit avsedda såsom reservplatser, vilka i fall av behov skulle kunna tagas i bruk för isolering av elever från andra avdelningar. Efterfrågan på platser vid avdelningen hade emellertid varit så stor, att även reservplatserna praktiskt taget ständigt måst tagas i anspråk för nyintagna elever. Å andra sidan hade behovet av isoleringsutrymmen icke varit så stort och hade detsamma kunnat tillgodoses på annat sätt. Med hänsyn till det anförda syntes det skäligt, att gällande avtal ändrades så att platsbidrag av 1,500 kronor för år komme att utgå även för berörda 6 platser. Härmed följande kostnader kunde beräknas till $(6 \times 1,500)$ 9,000 kronor.

Sammanlagt har styrelsen uppskattat ifrågavarande kostnader för platsbidrag till $(393,900 + 5,400 + 9,000)$ 408,300 kronor.

Socialstyrelsen erinrar härefter, att för budgetåret 1941/42 samtliga statsunderstödda enskilda skyddshem med undantag av skyddshemmet Norrgård — såsom kompensation för merkostnaderna till följd av prisstegringen — tillerkänts ett tilläggsbidrag motsvarande 15 procent av enligt avtalen utgående platsbidrag. Under hänvisning till att styrelsens indextal för livsmedel, bränsle och lyse, som den 1 januari 1936 utgjort 103, den 1 juli 1940 stigit till 134 och den 1 juli 1941 till 150 ävensom att styrelsens allmänna levnadskostnadsindex, som den 1 januari 1936 uppgått till 101, stigit den 1 juli 1940 till 124 och den 1 juli 1941 till 140, hemställer styrelsen, att tilläggsbidraget måtte för nästa budgetår höjas till 25 procent av platsbidragets belopp.

Under förutsättning av bifall till detta förslag beräknar styrelsen nästa budgetårs kostnader för tilläggsbidrag till platsbidraget till 76,080 kronor. Styrelsen har härvid tagit hänsyn till att på grund av gällande bestämmelser om utbetalning av statsbidrag det högre tilläggsbidraget först skulle komma att utbetalas under senare hälften av nästa budgetår, medan under den förra hälften komme att — i enlighet med vad som redan beslutats — utbetalas ett tilläggsbidrag av 15 procent.

Utgifterna för det särskilda bidrag av 300 kronor per elev, som utgår vid skyddshemmet Bistaborg samt för det beklädnadsbidrag, som jämväl utgår vid nämnda skyddshem, beräknar styrelsen till sammanlagt 14,400 kronor.

Kostnaderna för ersättning för biträde av psykiatriskt särskilt skolad läkare uppskattar styrelsen till 8,300 kronor.

Vidare har styrelsen för ersättningar för utackorderade eller villkorligt utskrivna elever upptagit ett belopp av 40,000 kronor.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att staten i de flesta fall till underhåll av skyddshemmens byggnader utbetalar bidrag med 2 procent å det fastställda byggnadsvärdet, men att sådant bidrag icke utgår för skyddshemmen Norrgård, Råby och Margretelund. Styrelsen anser, att det med hänsyn till bestämmelserna i det avtal, som gäller för skyddshemmet Norrgård, saknas anledning att beträffande detta hem ifrågasätta något bidrag av här angivet slag. Däremot har styrelsen föreslagit, att från och med nästa budgetår bidrag för underhåll av byggnader måtte enligt i allmänhet gällande grunder få utgå för skyddshemmen Råby och Margretelund. Styrelsen framhåller, att den ekonomiska ställningen för de stiftelser, vilka ägde dessa hem, under år 1940 blivit mycket ansträngd. Utgifterna vid Margretelund hade under året i viss mån överskridit inkomsterna och Råby hade av statsmakterna måst för budgetåret 1940/41 tillföras ett särskilt driftbidrag av 20,000 kronor för att dess ekonomi skulle kunna tillfälligt regleras. Det vore att befara, att hemmens byggnader icke skulle kunna hållas i stånd på tillfredsställande sätt, om icke vederbörande stiftelser tillerkändes särskilt bidrag för underhållet. Styrelsen beräknar, att ett underhållsbidrag av 2 procent å byggnadsvärdet skulle komma att innebära ett ökat årligt statsbidrag av 10,240 kronor för Råby och av 7,716 kronor för Margretelund.

De totala kostnaderna för nästa budgetår för bidrag till underhåll av byggnader har styrelsen uppskattat till 58,356 kronor.

Slutligen har styrelsen anmält, att ett flertal skyddshem på grund av de inträffade prisstegringarna under de senaste åren förorsakats betydande förluster samt att så kunde antagas bliva fallet även under budgetåret 1941/42. Styrelsen påpekar dels att tilläggsbidrag å platsbidragen ej utgått för tiden före 1 juli 1941 samt att de tilläggsbidrag, som bestämts för budgetåret 1941/42, icke vore tillfyllest för täckande av uppkommande merkostnader. Styrelsen föreslår — under hänvisning till vissa bifogade handlingar — att såsom tillfälliga bidrag till bestridande av driftkostnaderna vid vissa hem måtte ytterligare beviljas de belopp, som angivas i följande tablå.

Skyddshem	Statsbidrag, kronor
Skarvik-Tällåsen	15,000
Sjötorp	9,307
Hornö	5,000
Håkanstorp	6,480
Mossebo	9,065
Härsjögården	13,588
Gälegården	3,938
	<hr/>
	Summa kronor 62,378

De av socialstyrelsen föreslagna bidragen hänföra sig till verksamhet under olika tidsperioder, omfattande i vissa fall kalenderår och i andra fall budgetår. Bidrag har dock icke nu ifrågasatts för tid efter den 30 juni 1942. Beträffande några hem ha bidrag begärts med belopp motsvarande uppkomna eller beräknade förluster å verksamheten under angivna tider, medan i fråga om andra hem tillämpats andra beräkningsgrunder. Sälunda har styrelsen i flera fall räknat med procentuella tillägg å platsbidragen av växlande storlek.

Medelsbehovet för driften av icke statliga skyddshem har alltså av socialstyrelsen uppskattats till sammanlagt (189,000 + 408,300 + 76,080 + 14,400 + 8,300 + 40,000 + 58,356 + 62,378) 856,814 kronor eller i avrundat tal 856,800 kronor.

Över socialstyrelsens framställning har *statskontoret* den 20 september 1941 avgivit utlåtande.

Beträffande platsbidragen anför statskontoret, att ämbetsverket — för den händelse det begärda statslånet beviljades för utvidgning av Morängens skyddshem — icke hade något att erinra mot att platsbidrag finge utgå även för de sex planerade nya platserna vid hemmet. Statskontoret har vidare tillstyrkt, att platsbidrag finge utgå för ytterligare sex platser vid skyddshemmet Skarvik-Tallåsen.

Med anledning av socialstyrelsens förslag om tillägg å platsbidragen erinrar statskontoret, att ämbetsverket i yttrande över en av styrelsen under hösten 1940 gjord hemställan om 15 procents tilläggsbidrag för budgetåret 1941/42 framhållit, att i den mån de icke statliga skyddshemmen på grund av prisstegringen kunde anses vara i behov av ökat bistånd från det allmännas sida, utgifterna därför enligt statskontorets mening borde fördelas mellan stat och kommun. Statskontoret förordar i anslutning härtill, att statsverket gottgör skyddshemmen för utgiftsstegringen genom beviljande av 20 procents tillägg till platsbidragen och att kommunerna få vidkännas en ökning av den för år och elev utgående skyddshemsavgiften från 300 kronor till 375 kronor. Där emot ifrågasätter statskontoret icke någon skärpning i den kommunen åvilande skyldigheten att utgiva beklädnadsbidrag och bidrag för villkorligt utskrivna elever.

Mot socialstyrelsens förslag om bidrag till underhåll av byggnader vid skyddshemmen Råby och Margretelund har statskontoret icke haft något att erinra.

Beträffande socialstyrelsens hemställan om tillfälliga driftbidrag till vissa skyddshem anför statskontoret följande.

Ämbetsverket kunde icke understödja detta förslag. Frågan om dylika bidrag syntes böra upptagas till prövning först sedan ytterligare erfarenhet vunnits rörande såväl den allmänna varuprisutvecklingen som ock verkan av de beslut om förstärkning av de reguljära bidragen, som i anledning av socialstyrelsens framställning kunde komma att fattas. För den händelse Kungl. Maj:t skulle finna styrelsens hemställan förtjänt av tillmötesgående, ville statskontoret uttala, att understöd i varje fall icke syntes böra utgå i av styrelsen begärd utsträckning utan dels begränsas till räkenskapsmässigt konstaterade underskott å skyddshemmens verksamhet per den 31 december

1940 dels ock avse allenast underskott av en viss storleksordning, förslagsvis minst 5,000 kronor. Därest dessa grunder iakttoges skulle, såvitt av handlingarna i ärendet kunde bedömas, tillfälligt understöd utbetalas till skyddshemmen Skarvik-Tallåsen, Sjötorp, Mossebo och Hårsjögården med respektive 8,439 kronor 26 öre, 5,369 kronor 93 öre, 6,230 kronor 7 öre och 9,658 kronor 73 öre eller tillhoppa 29,697 kronor 99 öre.

De avtal, som träffats rörande verksamheten vid de icke statliga men av staten understödda skyddshemmen, gälla i allmänhet till och med den 31 december 1942. De enda undantagen utgöras av avtalet rörande skyddshemmet Bistaborg, vilket upphör att gälla den 30 juni 1942, och avtalet rörande skyddshemmet Margretelund, som gäller till och med den 31 december 1952.

I skrivelse den 5 november 1941 har *socialstyrelsen*, som förutsatt, att verksamheten vid de enskilda skyddshemmen skall tills vidare fortgå som hittills, efter förda förhandlingar med huvudmännen för de olika skyddshemmen gjort framställning om vissa ändringar i avtalen, att gälla från och med den 1 januari 1943. Styrelsen föreslår dels ändrade avtalsbestämmelser med avseende å vissa av skyddshemmen, dels ock införande i flertalet avtal av en bestämmelse om rörliga tillägg å utgående platsbidrag.

Inledningsvis har socialstyrelsen därvid anfört följande.

Flertalet av de enskilda skyddshemmen vore avsedda för vård av flickor över skolåldern. Platsantalet för detta klientel hade under de senaste åren visat sig alltmer otillräckligt, varför det blivit nödvändigt att medgiva överbeläggning vid hemmen. Trots detta hade uppstått en för verksamheten menlig väntetid för elever, som anmälts till intagning. Styrelsen hade haft under övervägande inrättandet av ett nytt hem men hade under nuvarande förhållanden icke ansett sig kunna framkomma med dylika anspråk, särskilt som det i så fall finge bliva fråga om ett statligt hem, vilket skulle medföra betydande kostnader. Vid förhandlingarna med huvudmännen för de olika skyddshemmen hade styrelsen nödgats beakta nämnda förhållanden.

Styrelsen ville ock framhålla, att huvudmännen för flickhemmen — med undantag för hemmet Bistaborg — vore ideella föreningar, som nedlagt ett stort intresse i skyddshemsarbetet men som saknade ekonomiska resurser.

Vidare vore att nämna, att de enskilda hemmens omkostnader för den egentliga vården av eleverna icke kunde beräknas nämnvärt lägre än för de statliga hemmen. Däremot hade vid avtalsförhandlingarna räknats med något lägre löner för befattningshavare vid skyddshem för kvinnliga elever. Lönekostnaderna hade i stort sett beräknats efter de minimilöner, som den 10 mars 1941 av socialstyrelsen fastställts för dessa hem.

De skyddshem, för vilka socialstyrelsen — fränsett förslaget om rörliga tillägg å platsbidragen — föreslår ändring av gällande avtalsbestämmelser, äro hemmen Råby, Margretelund, Morängen, Skarvik-Tallåsen, Sjötorp och Mossebo.

Vad först beträffar skyddshemmet Råby meddelar socialstyrelsen, att stiftelsen för Råby räddningsinstitut anhållit dels om ett årligt bidrag till underhåll av skyddshemmets byggnader motsvarande 2 procent av byggnadernas värde, dels ock om en höjning från 900 till 1,000 kronor av platsbidraget för var och en av platserna i skyddshemmets skolhem. Direktionen hade motiverat sina anspråk dels med att nettoinkomsterna från trädgård och

jordbruk måst tagas i anspråk för täckande av egentliga vårdkostnader, varför underhåll av byggnader och inventarier måst eftersättas, dels med att stiftelsen vore nödsakad att höja lönerna för vissa befattningshavare vid hemmet.

Styrelsen har med anledning därav anfört bland annat.

Råby skyddshem kunde mottaga 30 skolelever och 20 äldre elever, vilka senare åtnjöte undervisning i jordbruk eller enklare hantverk. Vid hemmet funnes anställda följande befattningshavare: 1 föreståndare, 2 folkskollärare, tillika avdelningsföreståndare, 1 rättare, 1 trädgårdsmästare, 3 vårdare, tillika arbetsledare, och 1 husmoder.

Styrelsen kunde intyga, att, under den tid gällande avtal varat, inflytande inkomster icke räckt till för underhåll av byggnader och inventarier, oaktat stor sparsamhet iakttagits med avseende å utgifterna. Styrelsen — som i sin skrivelse den 30 augusti 1941 för budgetåret 1942/43 tillstyrkt statsbidrag till underhåll av hemmets byggnader med 2 procent av byggnadsvärdet — ansåge sig böra förorda, att hemmet tillförsäkrades motsvarande bidrag jämväl i fortsättningen.

Vid årets förhandlingar hade från stiftelsens sida med skärpa framhållits, att det med nu utgående löner vore nära nog omöjligt att förvärva och behålla väl utbildade och lämpliga lärare vid skolhemsavdelningen. Dessa borde med hänsyn till arbetets omfattning och art avlönas något högre än motsvarande befattningshavare vid rikets folkskolor och jämföras med lärare och assistenter vid statens skyddshem. Vidare måste det anses skäligt, att även övrig personal finge sina löner något förbättrade och tjänsterna reglerade. En reglering av lönerna kunde beräknas medföra en årlig merkostnad av i runt tal 4,900 kronor. Stiftelsen hade föreslagit, att denna merutgift delvis skulle täckas genom att platsbidragen för skolhemsavdelningens 30 platser höjdes från 900 till 1,000 kronor för år och plats.

Socialstyrelsen funne det vara synnerligen angeläget, att lönesättningen vid de enskilda hemmen bleve sådan, att den möjliggjorde anställandet av fullt kvalificerad personal. Styrelsen ville därför tillstyrka det begärda beloppet, vilket dock ej helt komme att täcka merutgifterna. Emellertid förutsatte styrelsen, att överskjutande kostnad kunde täckas av de räntemedel, som numera kunde beräknas inflyta från den fond av 100,000 kronor, som genom riksdagens beslut år 1941 tillförts stiftelsen. Dessa räntemedel vore emellertid avsedda att till en del tagas i bruk för pensionsbidrag till två befattningshavare vid Råby, vilka beräknades avgå under de närmaste åren och vilkas pensioner enligt äldre avtal skulle bekostas delvis av Malmöhus läns lands- ting, delvis av stiftelsen.

Även beträffande skyddshemmet Margretelund hänvisar styrelsen till att styrelsen i sin skrivelse den 30 augusti 1941 för budgetåret 1942/43 tillstyrkt ett statligt bidrag till byggnadernas underhåll av 2 procent å byggnadsvärdet samt förordar, att dylikt bidrag i avtalet bestämmes att utgå årligen.

Med avseende å skyddshemmet Morängen anför styrelsen följande.

Huvudmannen för skyddshemmet, diakonissanstalten samariterhemmet, hade hemställt, att det byggnadsvärde, varå årligt underhållsbidrag beräknades och som för närvarande vore bestämt till 100,000 kronor, måtte höjas till 120,000 kronor. Som skäl därför hade åberopats, att redan i det avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan och samariterhemmet, som träffats den 30 april 1927, byggnadernas värde bestämts till 100,000 kronor ävensom att efter sistnämnda tidpunkt samariterhemmet av egna medel nedlagt omkring 20,000 kronor på förbättring av ekonomibyggnaderna vid skyddshemmet samt på

arbetsledarens bostad. Arkitekten B. Jonsson, som yttrat sig i ämnet, hade funnit höjningen motiverad och styrelsen ansåge sig därför böra förorda densamma.

Styrelsen förutsatte vidare, att platsbidrag i fortsättningen skulle få utgå även för de 6 nya platser, vilka berörts i styrelsens skrivelse den 30 augusti 1941 angående anslag till skyddshemsverksamheten för nästa budgetår.

Vad angår skyddshemmet Skarvik-Tallåsen räknar styrelsen — i avslutning till vad som föreslagits i skrivelsen den 30 augusti 1941 — med ett årligt platsbidrag av 1.500 kronor för inalles 16 platser vid hemmets intagnings- och observationsavdelning.

I fråga om Sjötorp uttalar sig styrelsen sålunda.

Sjötorp hade årligen haft att vidkännas avsevärda underskott. År 1938 hade underskottet uppgått till 1.911 kronor, år 1939 till 5.899 kronor och år 1940 till 5.369 kronor. Enligt vad sällskapet framhållit för styrelsen berodde detta främst på att Sjötorp vore beläget i Huddinge kommun, som tillhörde dyrortsgrupp E, medan flertalet icke statliga hem vore belägna i kommuner tillhörande ortsgrupperna A eller B. Sällskapet hade vidare påpekat, att eleverna på Sjötorp i relativt stor utsträckning utgjordes av s. k. observationsfall, vilka endast vistades kortare tid på hemmet och därför icke kunde utföra ett arbete likvärdigt med det, som verkställdes av de elever, vilka längre tid kvarstannade därstädes. För förbättrande av hemmets ekonomi hade sällskapet begärt, att platsbidraget måtte höjas från 900 till 1.100 kronor.

Socialstyrelsen, som kunde vitsorda riktigheten av sällskapets uppgifter, ansåge sig böra förorda höjningen ifråga. Vid bifall härtill komme staten att åsamkas en årlig merutgift av 5,000 kronor.

Beträffande Mossebo innehåller socialstyrelsens skrivelse bland annat.

Även Mossebo hade under senare år haft att vidkännas underskott. För år 1938 hade visserligen uppkommit ett överskott å 3,329 kronor, men för åren 1939 och 1940 kunde noteras ett underskott å respektive 1,383 kronor och 6,230 kronor. Den senare siffran måste dock modifieras något, enär omkring 1,500 kronor åtgått till lagringsköp. För år 1941 kunde beräknas ett underskott av 5,400 kronor.

Sällskapet hade framhållit, att hemmet vore i behov av viss extra personal samt hemställt, att för avlöning av densamma erhålla ett årligt extra bidrag av 1,200 kronor. Denna hemställan ansåge sig socialstyrelsen böra tillstyrka.

Socialstyrelsen övergår härefter till frågan om rörliga tillägg å platsbidragen samt anför i denna del i huvudsak.

De under de senaste åren stegrade levnadskostnaderna hade föranlett socialstyrelsen att framlägga förslag om tillägg till de vid skyddshemmen utgående platsbidragen. För budgetåret 1941/42 hade på förslag av styrelsen beslutits ett tillägg av 15 procent å platsbidragen och för budgetåret 1942/43 hade styrelsen förordat ett tillägg av 25 procent å sagda bidrag. Dessutom hade styrelsen föreslagit, att staten skulle anvisa medel för täckande av vissa förluster, som uppkommit vid hemmen.

Detta sätt att kompensera de icke statliga skyddshemmen för de höjda levnadskostnaderna kunde emellertid icke anses tillfredsställande. Skyddshemmen nödgades ådraga sig skulder, rörande vilkas likvidering de icke hade full säkerhet. Ur statlig synpunkt innebure förhållandet bland annat den olägenheten, att skuldernas uppkomst undandroge sig en noggrannare kontroll. De statliga myndigheterna och de icke-statliga skyddshemmen hade

ingen garanti för att kompensationen komme de olika hemmen till del på ett för alla lika sätt. Ur praktisk synpunkt innebure det en stor olägenhet, att undersökningar varje år måste äga rum beträffande skäligheten av de begärda bidragens belopp.

På grund härav hade socialstyrelsen vid förhandlingar med huvudmännen för samtliga enskilda skyddshem med undantag av hemmet Norrgård föreslagit vissa bidragsnormer, vilka även accepterats av huvudmännen.

Dessa normer innebure, att ett kristillägg skulle utgå, vilket anknötes till socialstyrelsens levnadskostnadsindex med år 1935 som bas. Kristillägget bleve sålunda rörligt. Vid beräkningen av dess storlek hade tagits till utgångspunkt socialstyrelsens allmänna levnadskostnadsindex den 1 juli 1941, vilket varit 140 (1935 = 100). Vid denna indexsiffra skulle tilläggsbidrag utgå med 24 procent å de fasta platsbidragen. När levnadskostnadsindex stigit minst 5 enheter, skulle tilläggsbidraget höjas med 3 procent, varvid tilläggets storlek beräknades per kvartal i enlighet med socialstyrelsens kvartalsvis offentliggjorda levnadskostnadsindex. Utbetalningen skedde emellertid liksom tidigare halvårsvis i efterskott. Om levnadskostnadsindex ginge ned, skulle sänkning hava skett med 5 enheter, innan sänkning av det rörliga tillägget finge ske.

Styrelsen tillfogar, att den kompensation för dyrtiden, som enligt förslaget skulle utgå till skyddshemmen, vore synnerligen lågt beräknad, särskilt som tillägg blott skulle utgå å de fasta platsbidragen och icke å samtliga inkomster från staten och kommunerna. Styrelsen påpekar emellertid också, att icke alla ökningar i levnadskostnaderna medförde ökade utgifter för skyddshemmen och att därför den föreslagna kompensationen syntes vara tillfyllest.

Styrelsen framhåller till sist, att de avtalsändringar, som styrelsen i sin skrivelse den 5 november 1941 föreslagit, icke, därest de — såsom styrelsen beräknade — genomfördes från och med den 1 januari 1943, komme att i nämnvärd mån påverka belastningen å anslaget till bidrag till driften av icke statliga skyddshem under budgetåret 1942/43, enär utbetalningarna för första halvåret 1943 — frånsett ett mindre belopp till Hornö skyddshem — komme att äga rum först under budgetåret 1943/44. De anslagskalkyler, som av styrelsen i skrivelse den 30 augusti 1941 framlagts för nästa budgetår, behövde därför icke vid bifall till styrelsens senaste förslag underkastas någon revidering.

I anledning av den framställning, för vilken nu redogjorts, har *statskontoret* den 26 november 1941 avgivit utlåtande.

Beträffande Råby skyddshem erinrar statskontoret, att ämbetsverket — såsom framginge av dess utlåtande den 20 september 1941 — icke velat motsätta sig, att bidrag till underhåll av byggnaderna vid hemmet skulle utgå för nästa budgetår. Statskontoret påpekar emellertid, att hemmet förfogar över betydande kapitaltillgångar och driver ett omfattande jordbruk, vars avkastning under år 1940 trots dåligt skördeutfall täckt mer än 20 procent av hemmets utgifter. På grund därav har statskontoret icke funnit sig kunna tillstyrka, att staten avtalsmässigt förbinder sig att för en tidsperiod av 5 år utgiva bidrag till byggnadsunderhåll. Vidare uttalar statskontoret, att med löne reglering för hemmets personal borde kunna tills vidare anstå och att i varje

fall skäl icke föreläge att giva ifrågavarande hem en fördelaktigare ställning med avseende å platsbidragets storlek än övriga med detsamma jämförliga skyddshem. Statskontoret har därför avstyrkt bifall till framställningen även i denna del.

Också med avseende å skyddshemmet Margretelund har statskontoret under hänvisning till hemmets betydande kapitaltillgångar och omfattande jordbruk avstyrkt förslaget om avtalsenlig rätt för hemmet att uppbära bidrag till byggnadsunderhåll.

Mot socialstyrelsens förslag rörande hemmen Morängen och Skarvik-Tallåsen har statskontoret icke haft något att erinra.

Med anledning av socialstyrelsens förslag rörande det svenska diakonissällskapet tillhöriga hemmet Sjötorp anför statskontoret bland annat.

Styrelsens motivering för förslaget kunde icke fränkännas ett visst berättigande. Emellertid borde beaktas, att såsom framginge av handlingarna i ärendet skyddshemmets ekonomi tidigare varit mycket god. Sålunda hade den 31 december 1937 förelegat en balanserad vinst å icke mindre än 20,049 kronor 12 öre. Enligt vad som inhämtats under hand, hade denna vinst inlevererats till diakonissällskapet. De under åren 1938—1940 vid hemmet uppkomna driftunderskotten hade sammanlagt uppgått till allenast 13,181 kronor 45 öre. Bland utgifterna hade därvid upptagits hyra till diakonissällskapet med 5,000 kronor för år, vilket belopp, enligt vad som upplysts, motsvarade ränta efter 5 procent å ett beräknat anläggningskapital av 100,000 kronor. Vid nu angivna förhållanden måste statskontoret finna det synnerligen tveksamt, huruvida staten borde för nästa avtalsperiod utfästa sig att — utöver det rörliga tillägg som ifrågasatts — utgiva förhöjt platsbidrag. Enligt statskontorets mening borde det under alla omständigheter vara utslutet, att årsbidraget per plats ökades med mer än 100 kronor.

Socialstyrelsens förslag om ett extra bidrag av 1,200 kronor för år för det svenska diakonissällskapet likaledes tillhöriga hemmet Mossebo har statskontoret icke ansett sig kunna biträda. Statskontoret, som fäst uppmärksamheten vid att diakonissällskapet också med avseende å detta hem debiterade hyra med 5,000 kronor för år, har icke ansett tillräckliga skäl vara anförda för bifall till förslaget.

Med avseende å förslaget om rörligt tillägg å platsbidragen uttalar sig statskontoret på i huvudsak följande sätt.

Statskontoret ville icke motsätta sig, att de icke statliga skyddshemmen i avtalen garanterades viss kompensation för den utgiftsökning, som uppkommit i anledning av den inträdda allmänna levnadskostnadsstegringen. Ämbetsverket kunde emellertid icke helt biträda socialstyrelsens förslag till avtalsbestämmelser härutinnan. Såsom statskontoret i utlåtande den 20 september 1941 framhållit, borde nämligen de icke statliga skyddshemmens merkostnader på grund av dyrtiden fördelas mellan staten och kommunerna. Statskontoret hade i sagda utlåtande förordat, att å de av statsmedel utgående platsbidragen skulle beviljas 20 procents tillägg, medan kommunerna skulle hava att vidkännas en ökning av skyddshemsavgiften från 300 till 375 kronor per år och elev. Procenttalet för tillägget å platsbidraget hade därvid jämnats något uppåt. I anslutning därtill finge statskontoret — under vidhållande av sitt förslag om skyddshemsavgiftens fastställande till 375 kronor

för år och elev — föreslå, att det rörliga tillägget vid levnadskostnadsindex av 140 bestämdes till 18 procent av platsbidraget. I fråga om ungdomshemmet Bistaborg, vilket icke erhöle kommunalt bidrag, torde dessutom det enligt gällande avtal utgående särskilda statsbidraget å 300 kronor för varje i hemmet fostrad elev böra höjas till 375 kronor.

Statskontoret ville vidare fästa uppmärksamheten vid att socialstyrelsens förslag innebure, att rörligt tillägg skulle utgå, även om det allmänna levnadskostnadsindex skulle sjunka under 140 och upphöra först vid indexsiffran 100 d. v. s. vid 1935 års indextal. Statskontoret ville i anledning därav framhålla dels att det allmänna levnadskostnadsindex den 1 januari 1938, vid vilken tidpunkt de nu gällande avtalen trätt i kraft, uppgått till 106 samt därefter stigit, den 1 januari 1939 till 107, den 1 januari 1940 till 114 och den 1 januari 1941 till 130, dels ock att verksamheten vid de icke statliga skyddshemmen under åren 1938 och 1939 icke syntes hava i stort sett medfört någon förlust utan tvärtom för vissa skyddshem vinst samt under år 1940 åtminstone för ett hem vinst och för en del andra hem endast mindre underskott. Med hänsyn därtill syntes i avtalen böra bestämmas, att det rörliga tillägget skulle upphöra att utgå med det kvartal, då det allmänna levnadskostnadsindex sjunkit under det av socialstyrelsen såsom utgångspunkt angivna talet 140. För den händelse de icke statliga skyddshemmen eller ett eller flera av dem även efter en nedgång av index under 140 skulle vara i behov av högre platsbidrag än det reguljära, syntes frågan därom böra prövas i samband med anslagsframställningarna beträffande varje särskilt budgetår.

Över socialstyrelsens förenämnda framställningar och statskontorets i anledning därav avgivna yttranden har vidare *riksräkenskapsverket* den 27 januari 1942 avgivit utlåtande.

Riksräkenskapsverket har såsom sin mening uttalat, att frågan om kommunernas andel i krisbördan, i vad avsåge ökade kostnader för driften av allmänna anstalter och inrättningar, ej lämpligen borde lösas från fall till fall. I stället borde, om kommunerna ansåges böra i någon utsträckning svara för den på grund av krissituationen inträffade ökningen i utgifterna för anstaltsvård och dylikt, företagas en allmän översyn av gällande taxor och avgiftsbestämmelser för alla slag av anstalter och inrättningar, vilkas driftkostnader efter olika normer bestredes med dels statliga och dels kommunala medel. Med denna utgångspunkt har riksräkenskapsverket icke velat ansluta sig till statskontorets förslag att tillägget till platsbidraget skulle för tiden från och med den 1 juli 1942 bestämmas till 20 procent av platsbidraget utan har riksräkenskapsverket tillstyrkt socialstyrelsens förslag om 25 procents tillägg, att utgå för tiden innan de föreslagna ändringarna av avtalen med skyddshemmen trädde i kraft.

Riksräkenskapsverket har vidare anfört följande.

Angående det av statskontoret gjorda uttalandet, för den händelse Kungl. Maj:t skulle finna socialstyrelsens hemställan om tillfälliga driftbidrag åt vissa skyddshem förtjänt av tillmötesgående, att understöd i varje fall icke syntes böra utgå i av socialstyrelsen begärd utsträckning utan dels begränsas till räkningsmässigt konstaterade underskott å skyddshemmens verksamhet per den 31 december 1940, dels ock avse allenast underskott av viss storleksordning, förslagsvis minst 5,000 kronor, hade riksräkenskapsverket så till vida en från statskontoret avvikande mening som riksräkenskapsverket funne det mindre lämpligt, att för utfående av bidrag uppställdes som villkor, att före-

fintligt underskott skulle vara av viss storlek. Uppställandet av ett dylikt villkor kunde nämligen — därest för det fall att olika skyddshem skulle uppvisa underskott å ömse sidor om en sålunda fixerad gräns — antagas medföra ett icke önskvärt gynnande av sådana skyddshem, som visat mindre återhållsamhet i fråga om sina utgifter. Så vitt framginge av handlingarna skulle ett frångående av statskontorets omförmälda förslag om minimigräns för bidrag ej medföra, att något av de enligt de av statskontoret angivna grunderna för bidragsberäkningen uteslutna hemmen Gälegården, Hornö och Håkanstorp komme i åtnjutande av bidrag. För dessa tre hem hade nämligen socialstyrelsen icke beräknat de föreslagna bidragen efter räkenskapsmässigt konstaterade underskott. Beträffande det slutliga resultatet sammanfölla alltså riksräkenskapsverkets uppfattning med statskontorets.

I övrigt har riksräkenskapsverket förklarat sig instämma i vad statskontoret i sitt utlåtande den 20 september 1941 anfört beträffande socialstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1942/43.

Riksräkenskapsverket har också i huvudsak anslutit sig till vad statskontoret anfört i utlåtandet den 26 november 1941, dock att verket på grund av sin uppfattning i fråga om kommunernas deltagande i de av krissituationen föranledda merkostnaderna icke kunnat biträda statskontorets förslag, att det rörliga tillägget vid levnadskostnadsindex av 140 skulle bestämmas till allena 18 procent av platsbidraget. Riksräkenskapsverket delar emellertid statskontorets uppfattning, att staten ej bör i avtalen förbinda sig att utgiva rörligt tillägg, sedan det allmänna levnadskostnadsindex sjunkit under det av socialstyrelsen såsom utgångspunkt angivna talet 140.

Vidare torde jag få anmäla, att *stadsfullmäktige i Göteborg och Stockholm* i skrivelser den 18 och den 20 december 1941 i och för reglering av avtalsbestämmelserna uppsagt de för städerna till och med den 31 december 1942 gällande avtalen rörande den av dem bedrivna skyddshemsverksamheten.

Häröver har *socialstyrelsen* den 9 januari 1942 avgivit utlåtande. Styrelsen förklarar, att den av nämnda städer utövade verksamheten i stort sett varit tillfredsställande samt att nya avtal med städerna borde träffas efter i huvudsak samma grunder som hittills. Med hänsyn till levnadskostnadernas ökning har emellertid styrelsen funnit skäligt, att städerna komme i åtnjutande av något högre statsbidrag. Styrelsen förordar, att de principer för ökade statsbidrag, som av styrelsen föreslagits i framställningen den 5 november 1941, måtte tillämpas även i föreliggande fall.

Statskontoret anför i ett den 28 januari 1942 avgivet utlåtande, att städerna Stockholm och Göteborg syntes i avtal rörande skyddshemsverksamheten för tiden 1 januari 1943—31 december 1947 böra tillförsäkras — förutom enligt nu gällande överenskommelser utgående statsbidrag — tillägg å elevbidraget efter samma grunder som statskontoret i utlåtande den 26 november 1941 förordat beträffande det övriga skyddshem tillkommande platsbidraget.

Sedan *stadskollegierna i Stockholm och Göteborg* beretts tillfälle att yttra sig med anledning av socialstyrelsens och statskontorets utlåtanden i ämnet, hava stadskollegierna förklarat sig icke kunna godtaga de ersättningsgrunder, som ifrågasatts av socialstyrelsen eller statskontoret.

Med anledning härav har socialstyrelsen efter anmodan trätt i förhandlingar med nämnda städer angående grunderna för nya avtal rörande städernas skyddshemsverksamhet. Efter det sådana förhandlingar ägt rum, har *socialstyrelsen* med skrivelse den 14 april 1942 avgivit förnyat förslag i ämnet.

Socialstyrelsen har beträffande utgångspunkterna vid de förda förhandlingarna anfört följande:

Redan vid förhandlingarnas början hade från städernas sida framhållits, att de årliga driftkostnaderna för städernas skyddshem under de senaste åren stigit till sådana belopp, att statsbidraget numera endast täckte en ringa del av de verkliga kostnaderna. Städerna Stockholm och Göteborg hade sålunda tvingats att påtaga sig kostnader för skyddshemsvården, som icke blott väsentligt överstege övriga kommuners kostnader för sådan vård utan även vore betydligt högre än de utgifter städerna räknat med vid den nu löpande avtalsperiodens början. Städernas representanter ansåge det därför som ett rättvist krav att staten skulle övertaga och driva städernas skyddshem. Från socialstyrelsens sida hade däremot framhållits, att intet inträffat, som kunde principiellt motivera ett avsteg från de sedan år 1938 tillämpade grunderna för skyddshemsorganisationen i de delar, som avsåge städerna Stockholm och Göteborg. Genom ett statens övertagande av städernas skyddshemsverksamhet komme icke någon förändring eller förbättring av elevernas vård att inträffa. Enda skälet för ett förstatligande av verksamheten skulle alltså vara att bereda städerna en lindring i deras utgifter. För städernas representanter hade det framstått som ett oeftergivligt villkor för att överhuvudtaget upptaga förhandlingar om förnyat avtal, att städerna skulle tillförsäkras betydligt höjda bidrag av statsmedel minst motsvarande vad som kunde komma att utgå till övriga icke-statliga skyddshem. Även under sådana förutsättningar hade de ansett sig kunna hos sina huvudmän förorda avtal endast för en period av högst två år, varefter omprövning finge ske med hänsyn till det då aktuella läget.

Socialstyrelsen anför vidare, att styrelsen vid en jämförelse mellan kostnaderna för å ena sidan städernas skyddshemsvård och å andra sidan driftkostnaderna vid övriga icke statliga skyddshem ävensom vid statens skyddshem funnit, att förstnämnda kostnader varit ojämförligt mycket högre. Då styrelsen icke kunnat lämna anvisning på åtgärder som kunde nämnvärt nedbringa kostnaderna utan att därmed riskerades en försämring av uppfostringsresultatet, hade styrelsen ansett nödvändigt att ansluta sig till förslag om väsentligt höjda statsbidrag. Vid förhandlingarna hade enighet vunnits beträffande grunder för nya avtal avseende tiden 1 januari 1943—31 december 1944.

Socialstyrelsen, som härefter redogör för den träffade preliminära överenskommelsen, framhåller till en början, att denna innebure att det nuvarande statsbidraget av 900 kronor för år och elev skulle utbytas mot ett fast platsbidrag av 900 kronor för år. Styrelsen anför härom.

Styrelsen hade endast med tvekan velat tillstyrka denna förändring av bidragsformen. Enligt nu gällande skyddshemsstadga och avtal hade nämligen skyddshemsinspektören icke något inflytande på beläggningsen av hemmen. Elevbeläggningsens storlek vore därjämte mycket varierande, varför svårigheter förelegat vid bedömandet av det verkliga platsbehovet för städerna. Då emellertid den preliminärt träffade överenskommelsen även inne-

bure, att skyddshemsinspektören skulle äga rätt att hänvisa barn från andra kommuner till Stockholms och Göteborgs skyddshem, i den mån de platser, för vilka fasta platsbidrag utginge, vore obelagda, förminskades nämnda olägenheter. En sådan överföring av barn till städernas skyddshem vore dock avsedd att ske huvudsakligen från kommuner, som låge i dessa städers omedelbara närhet och som hade en anknytning till storstadsmiljön.

Skulle fasta platsbidrag under anförda förutsättningar beviljas städerna, ernådde dessa en säkrare ekonomisk grundval för sin skyddshemsverksamhet. Men även för den övriga skyddshemsverksamheten samt för staten erbjöde överenskommelsen vissa fördelar. För de övriga skyddshemmen, vilka nästan samtliga för närvarande vore fullbelagda eller överbelagda, skulle möjligheten att hänvisa klientelet från förorterna till städernas skyddshem medföra lättnad. Därtill komme, att skapandet av en krisorganisation, varav behov alltmer framträdde, då möjligen kunde uppskjutas eller begränsas. De kostnader, som staten skulle åsamkas för inrättande av dylika tillfälliga skyddshem, skulle sannolikt överstiga de merkostnader, som den nu träffade preliminära överenskommelsen kunde medföra.

Styrelsen meddelar härefter, att enligt överenskommelserna å platsbidragen skulle utgå kristillägg enligt de grunder, som styrelsen i skrivelse den 5 november 1941 förordat beträffande flertalet andra icke statliga skyddshem. Styrelsen påpekar, att sådana skäl, som motiverade kristillägget för sistnämnda hem, även borde föranleda motsvarande tillägg med avseende å de av ifrågasvarande städer drivna skyddshemmen.

Vidare innehålla överenskommelserna, att städerna skulle tillerkännas ett årligt bidrag till byggnadsunderhåll motsvarande 2 procent av värdet å skyddshemsbyggnaderna. Byggnadsvärdena skulle åsättas skyddshemmen efter besiktning och värdering av utav socialstyrelsen utsedd arkitekt. Med anledning härav meddelar styrelsen, att arkitekten Birger Jonson, som tidigare för styrelsens räkning verkställt dylika värderingar, på anmodan av styrelsen företagit värdering av ifrågasvarande skyddshemsbyggnader, därvid byggnaderna åsatts de värden, som framgå av följande sammanställning:

Skyddshem	Byggnadsvärde, kronor
Skrubba	800,000
Eknäs	210,000
Johannelund	270,000
Fagared	750,000
Lingatan	150,000

Enligt den preliminära överenskommelsen med Stockholms stad skulle staden ytterligare tillerkännas viss ersättning avsedd att utgöra kompensation för de högre kostnader, som vållades därav att skyddshemmen Skrubba och Johannelund vore belägna i dyrortsgrupp I, medan skyddshemmen i allmänhet vore belägna i dyrortsgrupperna A eller B. Styrelsen anför härom följande.

Vid förhandlingarna angående nytt avtal för skyddshemmet Sjötorp hade det visat sig att kostnaderna för sagda skyddshem vore mycket höga jämförda med kostnaderna vid övriga hem, vilket främst hade sin grund i att hemmet vore beläget i ovanligt hög dyrort. Styrelsen hade därför förut hemställt, att hemmet Sjötorp måtte komma i åtnjutande

av ett högre platsbidrag än övriga hem, därvid skillnaden i platsbidrag vore avsedd att utgöra kompensation för av dyrorten föräntade merkostnader. Stockholms stad hade nu ställt krav på liknande kompensation för skyddshemmen Skrubba och Johannelund. Styrelsen ansåge sig icke kunna föreslå, att Stockholms stad förlade ifrågavarande skyddshem till billigare dyrort. Ej heller skulle styrelsen i händelse av statens övertagande av skyddshemmen vilja hemställa om deras förflyttning till sådan ort. Hemmens nuvarande belägenhet innebure nämligen stora fördelar ur vårdsynpunkt. Därtill komme, att en förflyttning av hemmen skulle medföra avsevärda engångskostnader. Styrelsen kunde därför icke finna det annat än skäligen, att nämnda tilläggsbidrag finge utgå. Tilläggsbidragets storlek hade föreslagits till en summa motsvarande skillnaden mellan den totala lönekostnaden för befattningshavarna vid hemmen i dyrortsgrupp I å ena sidan och dyrortsgrupp B å den andra. Vid beräkningen hade man utgått från de tjänster, vilka enligt gällande avtal funnes vid hemmen, och hade tjänsterna upptagits i de lönegrader, i vilka motsvarande tjänster vid de statliga skyddshemmen vore placerade. Hänsyn hade icke tagits till utgående rörligt tillägg eller kristillägg. Med tillämpning av dessa grunder finge styrelsen tillstyrka en dyrortskompensation av 11,571 kronor för år för Skrubba skyddshem och av 6,510 kronor för år för Johannelunds skyddshem.

Socialstyrelsen har vidare meddelat, att Göteborgs stad för sin del godkänt den preliminära överenskommelsen rörande stadens skyddshemsverksamhet, medan beträffande motsvarande överenskommelse i Stockholm tillstyrkande yttranden föreläge från vederbörande skyddshemsstyrelser och från barnvårdsnämnden, varemot stadsfullmäktige i Stockholm ännu icke fattat beslut i ämnet.

Socialstyrelsen framhåller att, därest föreliggande förslag till ändrade grunder för avtal med Stockholm och Göteborg antoges, vissa ändringar bleve nödvändiga i 49 § Kungl. Maj:ts stadga för skyddshemmen den 24 september 1937 (nr 860).

Till sist påpekar styrelsen, att då de nya grunderna skulle äga tillämpning från och med den 1 januari 1943, men statsbidragen enligt avtalen utbetalades halvårsvis i efterskott, föreliggande förslag, i händelse av bifall till desamma, icke komme att inverka på anslagsbehovet för budgetåret 1942/43.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har vidare *Göteborgs stadskollegium* hemställt, att de grunder för nytt skyddshemsavtal mellan kronan och staden, varom preliminär överenskommelse träffats, måtte få tillämpas redan från och med den 1 juli 1942.

Departements-
chefen.

Vad angår de föreliggande förslagen om ändringar i grunderna för statsbidrag till driften av de icke statliga skyddshemmen vill jag till en början uppehålla mig vid statsbidragsbestämmelserna för *de av sammanslutningar och stiftelser drivna skyddshemmen*. Med hänsyn till att giltighetstiden för det stora flertalet av de nu gällande skyddshemsavtalen utlöper med utgången av år 1942, kommer jag först att taga ståndpunkt till förslagen, i vad de avse tiden 1 juli—31 december 1942.

Med anledning av vad socialstyrelsen hemställt beträffande skyddshemmet Morängen får jag erinra, att Kungl. Maj:t på min hemställan i årets stats-

verksproposition anhållit om anvisande för budgetåret 1942/43 av ett reservationsanslag av 18,000 kronor, avsett att i form av lån utlämnas till hemmets ägare och att användas för utförande av vissa byggnadsarbeten m. m. vid hemmet, därvid förutsatts att, därest dessa arbeten komme till stånd, platsantalet vid hemmet komme att ökas från 19 till 25. Då riksdagen numera anvisat berörda anslag, utgår jag från att platsbidrag skall få utgå även för de nya platserna, så snart de avsedda byggnadsarbetena utförts.

Med hänsyn till vad socialstyrelsen anfört anser jag vidare skäligt, att ett bidrag av 1,500 kronor för år och plats får utgå för ytterligare 6 platser vid intagnings- och observationsavdelningen vid skyddshemmet Skarvåk—Tallåsen.

I likhet med vad som bestämts för budgetåret 1941/42 bör med hänsyn till ökningen i levnadskostnaderna för tiden 1 juli—31 december 1942 utgå ett särskilt procentuellt tillägg till platsbidraget. Då jag — lika med socialstyrelsen men i motsats till statskontoret — är av den uppfattningen, att hela den merkostnad, som uppkommit genom krisförhållandena, bör bestridas av statsverket samt den av socialstyrelsen föreslagna höjningen synes mig skälig, får jag vidare tillstyrka, att tillägget för angivna tid utgår med 25 procent av platsbidraget. Tilläggsbidraget bör — såsom fallet är med nuvarande bidrag — utgå för samtliga de enskilda skyddshemmen med undantag av hemmet Norrgård.

På grund av de ekonomiska svårigheter, med vilka skyddshemmen Råby och Margretelund numera hava att kämpa, synes det mig vidare skäligt, att för dessa hem får för tiden 1 juli—31 december 1942 utgå statsbidrag till underhåll av hemmens byggnader enligt samma grunder, som i sådant hänseende gälla beträffande de enskilda skyddshemmen i allmänhet. Jag tillstyrker alltså i detta avseende socialstyrelsens, av statskontoret och riksräkenskapsverket biträdda förslag.

Vidkommande härefter socialstyrelsens förslag om tillfälliga bidrag till vissa hem för bestridande av hemmens driftkostnader under olika tidsperioder, dock längst intill den 1 juli 1942, torde starka skäl tala för, att staten i vissa fall lämnar dylika bidrag. Med hänsyn till vad statskontoret anfört torde dock statsverket tills vidare blott böra ersätta underskott i skyddshemsverksamheten, som uppkommit intill utgången av år 1940, därvid underskottet i varje särskilt fall bör vara bestyrkt genom utdrag av vederbörande hems räkenskaper. Att begränsa ersättningsrätten till sådana fall, där underskottet överstigit visst belopp synes mig däremot icke lämpligt, då en dylik begränsning skulle kunna medföra att ett skyddshem, vars ledning sökt att iakttaga största möjliga sparsamhet, bleve sämre ställt än ett skyddshem, där den ekonomiska omtänksamheten varit mindre stor. Då tillräckliga uppgifter för ett exakt bedömande av de ersättningsbelopp, som med angivna utgångspunkter böra utgå, icke för närvarande stå till buds, får jag föreslå, att Kungl. Maj:t — därest riksdagen ej däremot framställer någon erinran — efter ytterligare utredning i ärendet beslutar angående ersättning till skyddshemmens ägare för underskottet. Ersättning bör utbetalas allenast, där så befinner vara av omständigheterna påkallat. Jag

utgår härvid från att ersättningarna böra bestridas från anslaget för nästa budgetår till bidrag till driften av icke statliga skyddshem.

Jag övergår nu till behandling av frågan om vilka ändringar, som böra äga rum i skyddshemsavtalen från och med den 1 januari 1943.

Vad då först beträffar skyddshemmen Råby och Margretelund finner jag övervägande skäl tala för bifall till socialstyrelsens förslag att i avtalen skulle intagas bestämmelse om rätt för hemmen att uppbära årligt bidrag till underhåll av hemmens byggnader motsvarande 2 procent av byggnadernas värde. Förslaget innebär allenast att dessa hem i berörda hänseende skulle bliva likställda med de icke statliga skyddshemmen i allmänhet. Däremot anser jag mig icke kunna tillstyrka, att för skolhemsplatserna vid Råby platsbidraget höjes från 900 till 1,000 kronor.

Beträffande skyddshemmet Morängen bör av förut angivet skäl i avtalet räknas med 25 platser. Det byggnadsvärde, varå underhållsbidrag beräknas, bör vidare höjas dels med hänsyn till vad socialstyrelsen anfört angående de kostnader, som nedlagts å äldre byggnader, dels ock med hänsyn till de byggnadsarbeten, vilka äro avsedda att medföra den förut omnämnda utökningen av hemmet med 6 platser.

För skyddshemmet Skarvik-Tallåsens del är, vid bifall till vad jag förut föreslagit, även fortsättningsvis att räkna med ett bidrag av 1,500 kronor per plats för 16 platser vid intagnings- och observationsavdelningen Solåker.

Med hänsyn till de speciella omständigheter, som föreligga beträffande hemmet Sjötorp, får jag vidare förorda en höjning av platsbidraget för detta hem från 900 kronor till 1,100 kronor.

Även förslaget om ett extra bidrag av 1,200 kronor för år för hemmet Mossebo anser jag mig böra tillstyrka.

I likhet med socialstyrelsen anser jag vidare påkallat, att staten lämnar viss ersättning för de merkostnader, som uppkomma på grund av levnadskostnadernas stegring. Jag har därvid icke något att erinra mot att ersättningen får ungefär den omfattning styrelsens avsett med sitt förslag beträffande rörliga tillägg å platsbidragen. Ersättningen synes dock icke böra lämnas i den av styrelsen föreslagna formen. Jag förordar i stället, att Kungl. Maj:t bemyndigas att årsvis i efterskott tillerkänna huvudmännen för vederbörande skyddshem ett procentuellt tillägg till platsbidraget bestämt med hänsyn till den genomsnittliga prisstegringen under det förflutna året på så sätt, att bidraget höjes med 3 procent för varje ökning med 5 enheter, som levnadskostnadsindex i genomsnitt visat i förhållande till läget år 1935. Om levnadskostnadsindex nedgår under 140, bör frågan om eventuellt tillägg å platsbidraget upptagas till ny prövning i samband med äskande av anslag för hithörande ändamål. Bestämmelserna rörande ifrågavarande tillägg torde böra intagas i samtliga avtal rörande de enskilda skyddshemmen med undantag av avtalet rörande skyddshemmet Norrgård. Kungl. Maj:t bör äga möjlighet att, där så befinnes av omständigheterna påkallat, medgiva, att dylikt tillägg får preliminärt utbetalas redan i förskott. Därest utbetalning sker i förskott, får i efterhand en definitiv reglering av bidraget äga rum.

De nya avtalen torde som regel böra få gälla för en tid av fem år.

De *förslag till avtalsbestämmelser rörande skyddshemsverksamheten i städerna Stockholm och Göteborg*, som efter förda förhandlingar med städernas representanter framlagts av socialstyrelsen, bygga i huvudsak på den principen att dessa städer framdeles böra tillförsäkras rätt till statsbidrag för verksamheten efter samma grunder, som i allmänhet tillämpas för de enskilda sammanslutningar och stiftelser, som handhava dylik verksamhet. Häremot synes med hänsyn till av socialstyrelsen åberopade omständigheter icke vara något att erinra, även om genomförandet av denna princip för statsverket kommer att medföra betydande merkostnader. Jag tillstyrker därför, att man för ifrågasvarande städers del övergår till att räkna med ett fast statsbidrag av 900 kronor för år och plats i stället för det hittillsvarande bidraget av 900 kronor för år och elev. I samband härmed böra — såsom avsetts — sagda städers skyddshem bliva skyldiga att, i mån av platstillgång, enligt skyddshemsinspektörens anvisningar mottaga elever från andra kommuner — en anordning som kan antagas komma att underlätta möjligheterna att bereda plats åt skyddshemselever inom andra delar av riket.

Även städerna Stockholm och Göteborg böra för sina skyddshem erhålla kompensation för stegringen i levnadskostnaderna genom visst tillägg till platsbidragen. Detta tillägg bör emellertid utgå enligt samma grunder, som av mig i det föregående förordats beträffande de enskilda skyddshemmen.

Vidare förordar jag, att städerna Stockholm och Göteborg tillförsäkras rätt till statligt bidrag för underhåll av skyddshemmens byggnader med belopp motsvarande 2 procent av byggnadernas värde, därvid värdena torde böra beräknas enligt den uppskattning, som socialstyrelsen låtit verkställa.

Till sist får jag — ehuru icke utan tvekan — tillstyrka, att Stockholms stad tillförsäkras viss särskild ersättning för verksamheten vid skyddshemmen Skrubba och Johannelund, vilka hem äro belägna inom dyrortsgruppen I och vilkas drift utan tvivel av detta skäl måste betinga avsevärt högre kostnader än driften vid flertalet andra skyddshem. Jag erinrar, att jag i det föregående av liknande skäl tillstyrkt ett högre platsbidrag än det vanliga för skyddshemmet Sjötorp. Den särskilda ersättningen torde med någon avrundning av de av socialstyrelsen föreslagna beloppen böra bestämmas till 11,500 kronor för år för Skrubba och 6,500 kronor för år för Johannelund.

De nya avtalen med städerna Stockholm och Göteborg torde i enlighet med vad som preliminärt överenskommits böra gälla för tiden 1 januari 1943—31 december 1944. Den av Göteborgs stadskollegium gjorda framställningen att de nya avtalsvillkoren beträffande stadens skyddshem skulle få gälla redan från och med den 1 juli 1942 anser jag mig icke kunna tillstyrka.

Vad slutligen beträffar *medelsbehovet för nästa budgetår* för bidrag till driften av icke statliga skyddshem kan jag i stort sett godtaga socialstyrelsens kalkyler. Utgifterna för tillfälliga bidrag till vissa skyddshem, vilka utgifter av styrelsen uppskattats till 62,378 kronor, torde emellertid med av mig föreslagna begränsningar icke behöva beräknas till mer än omkring

30,000 kronor. Vidare torde det för bidrag till underhåll av byggnader beräknade beloppet av styrelsen hava upptagits något för högt. Med hänsyn därtill synes det av styrelsen föreslagna anslagsbeloppet av 856,800 kronor böra reduceras till 820,000 kronor.

Vid anslagsberäkningen har jag icke tagit hänsyn till de betydande merkostnader, som vid bifall till vad som förut förordats skulle för statsverket uppkomma på grund av de nya avtalen, enär dessa kostnader icke i nämnvärd mån komma att påverka anslagsbelastningen för budgetåret 1942/43.

Lån till Göteborgs diakoniss-sällskap för anordnandet av skyddshemmet Härsjögården m. m.

I skrivelse den 13 oktober 1941 har *styrelsen för Göteborgs diakoniss-sällskap* gjort framställning om erhållande av ett räntefritt statslån för gäldande av vissa skulder, som uppkommit i samband med anordnandet av det sällskapet tillhöriga skyddshemmet Härsjögården. I skrivelsen har anförts i huvudsak följande.

I överensstämmelse med det avtal, som den 22 mars 1929 träffats mellan Kungl. Maj:t och kronan å ena sidan och sällskapet å den andra, hade sällskapet under nämnda år uppfört skyddshemmet Härsjögården. För ändamålet hade beviljats sällskapet ett lån av statsmedel å 135,000 kronor. Kostnaderna för skyddshemmets uppförande, anskaffande av inventarier m. m. hade emellertid kommit att uppgå till 210,300 kronor. Med anledning därav hade styrelsen år 1930 ämnat ingå till Kungl. Maj:t med anhållan om ett tilläggs lån å skillnaden mellan nämnda belopp eller 75,300 kronor. Enär under hand inhämtats, att utsikt då icke förefunnits att erhålla hela detta belopp, hade emellertid styrelsen blott begärt ett ytterligare lån å 25,000 kronor, vilket också beviljats. Det hade då varit styrelsens förhoppning, att det återstående beloppet av 50,300 kronor, vilket måst för skyddshemmets räkning upplånas, skulle kunna, om icke amorteras, så i varje fall vederbörligen förräntas. Tyvärr hade detta icke i full utsträckning kunnat ske utan hade skulden genom förfallna räntor ökats med 19,700 kronor. Dessutom hade omkring 7,700 kronor måst upplånas för bestridande av kostnaderna för flyttning och omläggning av skyddshemmets utfartsväg. Sällskapets sammanlagda skuld för skyddshemmet uppginge alltså i runt tal till 77,700 kronor. Då möjlighet icke föreläge för skyddshemmet att betala ränta å denna skuld, nödgades styrelsen hemställa, att sällskapet erhöles ett räntefritt lån av statsmedel för likviderande av skulden.

I häröver den 5 november 1941 avgivit utlåtande har *socialstyrelsen* anfört följande.

Diakonissällskapet syntes rätteligen hava vid hemmets färdigställande bort omedelbart anmäla hela den uppkomna skulden. Därest likvidering av skulden då ej kunnat uppnås, borde förhållandena hava framlagts till undersökning vid de förhandlingar, som förts i och för upprättandet av nu gällande avtal, och gottgörelse begärts vid detta tillfälle. Det årliga driftbidrag, som avsåge att bekosta elevernas vård och fostran, vore ej beräknat på sådant sätt, att det kunde täcka räntebetalning och än mindre amortering å skuld till så stort belopp, som här vore fråga om. Om dessa kostnader uttoges av nu utgående statsbidrag, skulle risk föreligga, att elevernas vård starkt försämrades, var-

vid skyddshemmets ändamål skulle förfelas. Då ett hem av denna storleksordning vore oundgängligt för skyddshemsverksamheten i sin helhet, såge sig socialstyrelsen därför nödsakad tillstyrka, att sällskapet tillförsäkrades erforderligt statsunderstöd antingen i form av ett räntefritt statslån å 77,700 kronor eller i form av ett årligt extra bidrag på omkring 4,000 kronor för täckande av ränteutgifterna. Av olika skäl ansåge sig socialstyrelsen böra förorda det förra alternativet.

Statskontoret har i utlåtande den 26 november 1941 förklarat, att ämbetsverket för sin del måste finna det synnerligen betänkligt, att staten, sedan nu mer än 10 år förflutit, efter det skyddshemmet iordningställt, skulle gottgöra sällskapet för dess utlägg i samband med iordningsställandet. Under alla förhållanden — anför statskontoret vidare — syntes framställningen icke böra bifallas i vidare mån, än att sällskapet beviljades lån till belopp motsvarande den år 1930 uppkomna kapitalskulden jämte kostnaderna för utfartsvägens omläggande. Lånebeloppet skulle i sådant fall böra bestämmas till 58,000 kronor, varå, i enlighet med socialstyrelsens förslag, ränta ej skulle utgå.

Statskontoret tillfogar, att, för den händelse lån skulle befinnas böra beviljas, medel för lånet borde äskas hos riksdagen i form av ett reservationsanslag å kapitalbudgeten för nästa budgetår under rubriken fonden för låneunderstöd, ävensom att såsom villkor för lånets erhållande syntes böra föreskrivas, att skuldförbindelse skulle utfärdas å lånebeloppet samt att de in-teckningar å tillhoppa 160,000 kronor i skyddshemsfastigheterna Olofsred¹³ och¹⁴ i Hyssna socken, vilka hypotiserats för tidigare beviljade statslån, ävensom in-teckningar motsvarande det nu ifrågasatta lånet och med rätt i nyss-nämnda fastigheter näst efter in-teckningar å 160,000 kronor skulle pantför-skrivas såsom gemensam säkerhet för samtliga statslånen.

Givetvis hade det — såsom socialstyrelsen framhållit — bort ankomma på Göteborgs diakoniss-sällskap att långt tidigare hos styrelsen göra anmälan om ifrågavarande skuld och att vidtaga åtgärder för att få densamma på ett eller annat sätt regleras. Så som förhållandena nu utvecklats, synes det emellertid icke kunna undvikas, att staten ingriper för att bringa ordning i skyddshemmets ekonomiska förhållanden. För min del förordar jag socialstyrelsens förslag, enligt vilket sällskapet skulle för ifrågavarande ändamål beviljas ett räntefritt statslån å tillhoppa 77,700 kronor.

Departements-
chefen.

För gäldande av lånet bör för nästa budgetår under kapitalbudgeten fonden för låneunderstöd anvisas ett reservationsanslag å sagda belopp, vilket anslag torde kunna rubriceras lån till Göteborgs diakoniss-sällskap för anordnandet av skyddshemmet Härsjögården m. m.

Såsom villkor för lånet bör föreskrivas, att sällskapet — som jämlikt tidigare av Kungl. Maj:t meddelade beslut erhållit räntefria statslån å tillhoppa 300,500 kronor mot säkerhet av in-teckningar å samma belopp i skyddshemsfastigheterna, därav enligt beslut den 28 juni 1941 ett lån å 140,500 kronor för utförande av vissa om- och tillbyggnadsarbeten — för det nya lånet lämnar ytterligare in-teckningar i dessa fastigheter å 77,700 kronor med förmånsrätt

näst efter omförmälda in-teckningar ävensom att samtliga nu ifrågavarande in-teckningar å tillhopa 378,200 kronor skola utgöra gemensam säkerhet för statens lån till sällskapet.

Hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående anført får jag hemställa att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

för budgetåret 1942/43 anvisa

a) under femte huvudtiteln

till *Bidrag till driften av icke statliga skyddshem* ett förslagsanslag av 820,000 kronor; samt

b) under Kapitalinvesteringar, Fonden för låneunderstöd,

till *Lån till Göteborgs diakoniss-sällskap för anordnandet av skyddshemmet Härsjögården m. m.* ett reservationsanslag av 77,700 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bengt Hammarberg.